

"Qızım 3-cü sinifdə oxuyur. Dərsləri o qədər ağır olur ki, uşaq bütün günü kitabla gəzir, amma yenə də çatdırı bilmir. Üstəlik, dərse də cavab verə bilməyəndə, evə ağlaya-ağlaya gəlir. Uşağın psixologiyası pozulub. Axı, 3-cü sinif şagirdini təhsil adı ilə bu qədər yükləməyin mənası nədir? Uşaqların yaşlara görə diqqət həcmi normaları var. Bu normanı keçdikdə, məktəb ona təhsil yox, xəstəlik verir".

Bu sözləri bizimlə söhbətində 3-cü sinif şagirdi Günayın valideyni Gülnar Məmmədova dedi. Gülnarın sözlərinə görə, proqram çətin olduğu üçün özü də uşağa kömək edə bilmir: "Mən ali təhsilli qadın, heç özüm o kitabı, çalışmaları anlaya bilmirəm. Uşaq necə anlasın? İbtidai siniflərdə şagirdlərin diqqətləri hələ yenicə inkişaf etməyə başlayır. Diqqətin imkanları 1-4-cü siniflərdə oxuyan hər uşağa fərdi olaraq müxtəlifdir. Dərslərini yaxşı çatdıran uşaqlarda diqqətin göstəricisi orta, əlaçılarda yaxşı, çatdırmayanlarda isə daha az müşahidə olunur. Kiçik yaşlı məktəbli ancaq müəllimdən "5" almaq və təriflənmək motivasiyası ilə diqqətini toplayıb işləyə bilər".

İbtidai siniflərdə dərslərin çətinliyindən Günay kimi bir çox valideynlər də narazıdır. Valideynlər 1-4-cü sinif şagirdlərinin normaldan artıq yükləndiyindən, uşaqların dərsləri qavraya bilməməyindən şikayətlənirlər.

Bəs ibtidai sinifdə dərslər həqiqətən çətinirmi? Uşaqların və valideynlərin problemini aradan qaldırmaq üçün nə etmək lazımdır? Əvvəlcə valideynlərlə söhbətəşdik.

"UŞAĞA İBTİDAİ BİLİKLƏR VERİLMƏLİ, SONRA MƏNTİQ ÖYRƏDİLMƏLİDİR"

Jurnalist Fərqanə Allahverdiyızının övladı ibtidai sinifdə oxuyur. O da dərslərin qəliz olduğunu deyir. Həmsöhbətimiz vurğulayır ki, dərsləri uşağa izah edə bilmədikdə, müəllimi ilə telefonda danışaraq, mövzunu anlamağa çalışır: "Çətinlik olur. Mən müəllimlərə zəng edib soruşur, sonra uşağa başa salıram. Əslində eyni qaydalar, eyni tələblərdir. Amma uşağdan dolayı yollarla cavab almağa çalışırlar. Məsələn, riyaziyyatda bizim bildiyimiz tənlikləri uşaqlara "boş xananı tap" formasında verir və necə tapmağın izahını da vermirlər. Amma tənliyi öyrətsə, uşaq boş xananı asanlıqla tapacaq. Ona görə də uşaqların hərəsi öz bildiyi kimi hesablama aparmaq məcburiyyətində qalır. Adını da qoyublar ki, məntiqi tefəkkür inkişaf etməlidir. Məncə, əvvəl uşağa ibtidai biliklər verilməli, sonra məntiq öyrədilməlidir. Savadı olmayan insanın məntiqi də olmaz".

Valideyn Samirə Bürcəliqızı deyir ki, uşağın götürmə qabiliyyəti yaxşı olduqda, ibtidai sinifdə də heç bir problem olmur. Amma hər uşaq da eyni inkişaf etmədiyindən proqram elə qurulmalıdır ki, heç bir uşağa yük düşməsin: "İbtidai siniflərdə uşaqları yorma mənasızdır. Uşağa yaşına

uyğun, lazım olan məlumatları öyrətmək lazımdır: "Mən saat 9-dan 6-ya qədər işdə olan analardanam. Bu günə kimi uşağı həzrlığa göndərməmişəm. Oğlum mən gələndə qədər dərslərini qurtarır. Amma qızım ibtidai sinifdə oxuyanda saat 12-yə qədər dərslərini oxuyub qurtarmırdıq. Qızımı müəllimi daha çox yükləyirdi və götürmə qabiliyyəti zəif idi. Oğlum daha tez qavradığı üçün onunla bağlı problemim olmadı. Qızıma görə çox əziyyət çəkmişəm. Hətta ikimizin də əsəbləri pozulmuşdu. Amma oğlumun hansı dərsləri keçdiyindən xəbərsizəm".

YÜKLƏNİŞ UŞAQ MƏKTƏBƏ NİFRƏT EDİR

Sosiooloq Lalə Mehralı isə dərslər yükü ilə yanaşı, birinci sinifdən uşaqlara dil biliklərinin öyrədilməsindən şikayətlənir. Deyir ki, dərslər yükü çox olduqda onların oyunca, əyləncəyə zamanı qalmır, ağır dərslər yükünün altında əzilirlər. Mənavi ehtiyaclarını ödəyər

Bu yükü daşıya bilirsən, şagird?

Məktəbli kitabı üçün darıxmalıdır

Aygün ƏZİZ

bilməyən uşaqlara isə dərslər cəlbədicə gəlir, sadəcə, əzbərcilik edirlər: "Oğlum 3-cü sinifdə oxuyur, onun və tanıdığım bütün məktəblilərin məktəbdən və dərslərdən narazılığını görə bilirəm. Ağır dərslərin ilk sinifdən etibarən keçilməsi bir problem, dərslərdən evə verilən tapşırıqların çoxluğu ayrı bir problemdir. Əvvəllər xarici dil kimi rus, ingilis, alman dilləri orta məktəbdə 5-ci sinifdən etibarən keçilirdi. Amma indi uşaq məktəbə gədən gündən xarici dil tədrisinə başlayırlar. Olsun, dil öyrənmək üstünlükdür, amma bunu bu qədər çox qəliz hala gətirməyin nə mənası var? Xüsusilə rus sektorunda təhsil alan uşaqlar çətinlik çəkirlər, onlar 3 dili eyni zamanda öyrənməlidirlər - rus, Azərbaycan və ingilis".

Sosiooloq düşünür ki, məktəbin ilk illərindən uşaqların belə yüklənməsi, onlarda məktəbə qarşı nifrət yaradır".

"ƏKSİNƏ, UŞAQLARA VERİLƏN EV TAPŞIRIQLARI AZDIR"

Valideyn Rahib İbrahimli tam əksini düşünür. Deyir ki, indiki uşaqlar əvvəlkilərə nisbətən çoxbilmiş olduqları və cəmiyyət də keçmişə nisbətən informasiya yükü ilə dolu olduğuna görə, uşaqların dərslər yükü

nün ağır olması normaldır: "Mənim uşaqlarım 157 sayılı orta məktəbdə təhsil alırlar. Uşağın dərsləri necə qavraması müəllimdən asılıdır. Düzdür, uşaqları xəttə salana kimi bir az çətinlik olur. Amma ümumilikdə, heç bir problem yoxdur. Əksinə, mən bəzən tapşırıqların az olmasından şikayətlənirəm. Bizim dövrümüzə müqayisədə uşaqların tefəkkürü daha çox inkişaf edib. Bu səbəbdən dərslərin ağır, materialların çox olması normaldır".

"ƏGƏR DƏRS UŞAĞA AĞIR GƏLİRSƏ, BU, MÜƏLLİMİN GÜNAHIDIR"

Laçın şəhər 10 sayılı orta məktəbin ibtidai sinif müəllimi Gülnarə Məmmədova da uşaqların dərslər yükünün ağır olması fikri ilə razı deyil. Deyir ki, uşağın dərsləri normal qavraması müəllimdən asılıdır. Əgər dərslər uşağa ağır gəlirsə, bu, müəllimin günahıdır: "İbtidai sinifdə uşaqların dərslər yükü ağırdır. Hər şey müəllimin izahından asılıdır. Əgər müəllim uşaqlara dərsləri anlaşılan şəkildə izah edərsə, o zaman uşaqlar üçün heç nə çətin olmur. Düzdür, bütün siniflərdə nisbətən qavrama qabiliyyətləri zəif olan uşaqlar olur. Amma onlarla xüsusi məşğul olduqda, hər kəs eyni dərəcədə qavraya bilər. Məsələn, müəllim əgər ana dilindən dərsləri izah edərsə, keçdiyi dərslərə aid bir neçə çalışmanı uşaqlar anlayana qədər onlarla birlikdə etməlidir. Müəllim dərsləri düzgün, sadə şəkildə izah etməyə, problemlər yarana bilər".

"BU DA DƏRSLİKLƏRİMİZİN DİLİNƏ AĞIRLIQ GƏTİRİR"

Təhsil sahəsi üzrə ekspert Mələhət Mürşüdü deyir ki, dərslərlərin məzmununda yenilənmə zamanın tələbidir. Onun sözlərinə görə, məhz 1-ci sinif dərsləkləri mütləq yenilənməlidir: "2007-ci ildən Azərbaycan təhsil sistemində ibtidai siniflərdən başlayaraq kurikulum tətbiq olunmağa başlayıb. Kurikulumun mənası yeni yol deməkdir. Bu proqramda dərslərin məzmununda yenilənmə zamanın tələbidir. Çünki dərslərlərimizin məzmununda yenilənməyə ehtiyac var. Ancaq bu məzmun ibtidai sinif şagirdlərinin və onlara evlərdə dərslərini hazırlamaqda kömək edən valideynlərin qəbul edəcəyi, anlayacağı səviyyədə olmalıdır. Valideynlərlə razıyam. Bəzi dərsləklərdə çətin məsələ-misallardan, "Oxu" dərsləklərində şivədən, dialekt sözlərdən, uşaqların

qavraya bilməyəcəyi şeylərdən çox istifadə edirlər. Bu da dərsləklərimizin dilinə ağırlıq, akademiklik gətirir. Dərsləklər elə tərtib edilmişdir ki, uşaq bu dərsləri bağlayıb kənara itələməsin, əksinə, sevsin. İbtidai sinif şagirdi kitabı üçün darıxmalıdır. Onları sevə-sevə açmalıdır. Ancaq təəssüf ki, bizdə bu baş vermirdi. Dərsləklərin qiymətləndirilməsi üzrə yeni şura yaradılıb. İnanıram ki, şura qiymətləndirmə zamanı bu faktları nəzərə alar".

"DƏRS YÜKÜ DÜNYA STANDARTLARINA UYGUN DEYİL"

Təhsil eksperti Kamran Əsədov deyir ki, ibtidai sinifdə oxuyan şagirdlərin tədris proqramları elə qurulmalıdır ki, məktəbli məktəbdən, dərslərdən bezməsin, yorulmasın: "İbtidai sinif təhsil sisteminin ilk pilləsidir. Məktəbli bu yola necə başlayırsa, sona qədər də elə davam edir. Təhsil aldığı müddətdə onda hansısa köklü dəyişikliklər edilməsi çox çətin olur. Lakin təəsüflər olsun ki, hazırda orta məktəblərin ibtidai sinifində tədris olunan proqramın ağırlıq səviyyəsi dünya standartlarına uyğun deyil. Hazırda istifadə olunan orta məktəb proqramı uşaqların intellektual, fiziki və psixoloji inkişafına uyğun şəkildə qurulmayıb, onun şəxsiyyət kimi formalaşmasında heç bir rola malik deyil. Çünki ibtidai sinif dərsləkləri informasiya yükünə malikdir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda orta məktəblərin birinci sinfinə gədən uşaqların heç də hamısı uşaq bağçası və məktəbəqədər təhsil pilləsini bitirmiş şəxslər deyil. Bu pillədə təhsil alan uşaqların sayı birinci sinif gədənlərin cəmi 25 faizidir. Deməli, birinci sinif gədən 75 faiz uşaq məktəb, dərslər, oxuyub-öyrənmək kimi bir sıra digər vərdislərə də sahib deyil. Amma onlar dərslərə başlayanda hamısına eyni səviyyədə yanaşılır. Məhz bu zaman böyük sayda şagird həddindən artıq informasiya ilə yüklənir".

Ekspert hesab edir ki, ibtidai siniflərdə istifadə olunan dərsləklərdə olan söz və cümlələrin, tapşırıqların sayı dünya standartlarından çoxdur: "Bizdə 6-7 yaşlı uşaqlar üçün yazılmış dərsləklər dünya standartlarında 14-15 yaşlılar üçün yazılmış dərsləklərə uyğun gəlir. Şagirdləri məktəbdə informasiya yükündən azad etmək üçün məktəbəqədər təhsil müəssisələrində təhsil alan uşaqların sayını artırmaq və dərsləkləri sadələşdirmək lazımdır".

